

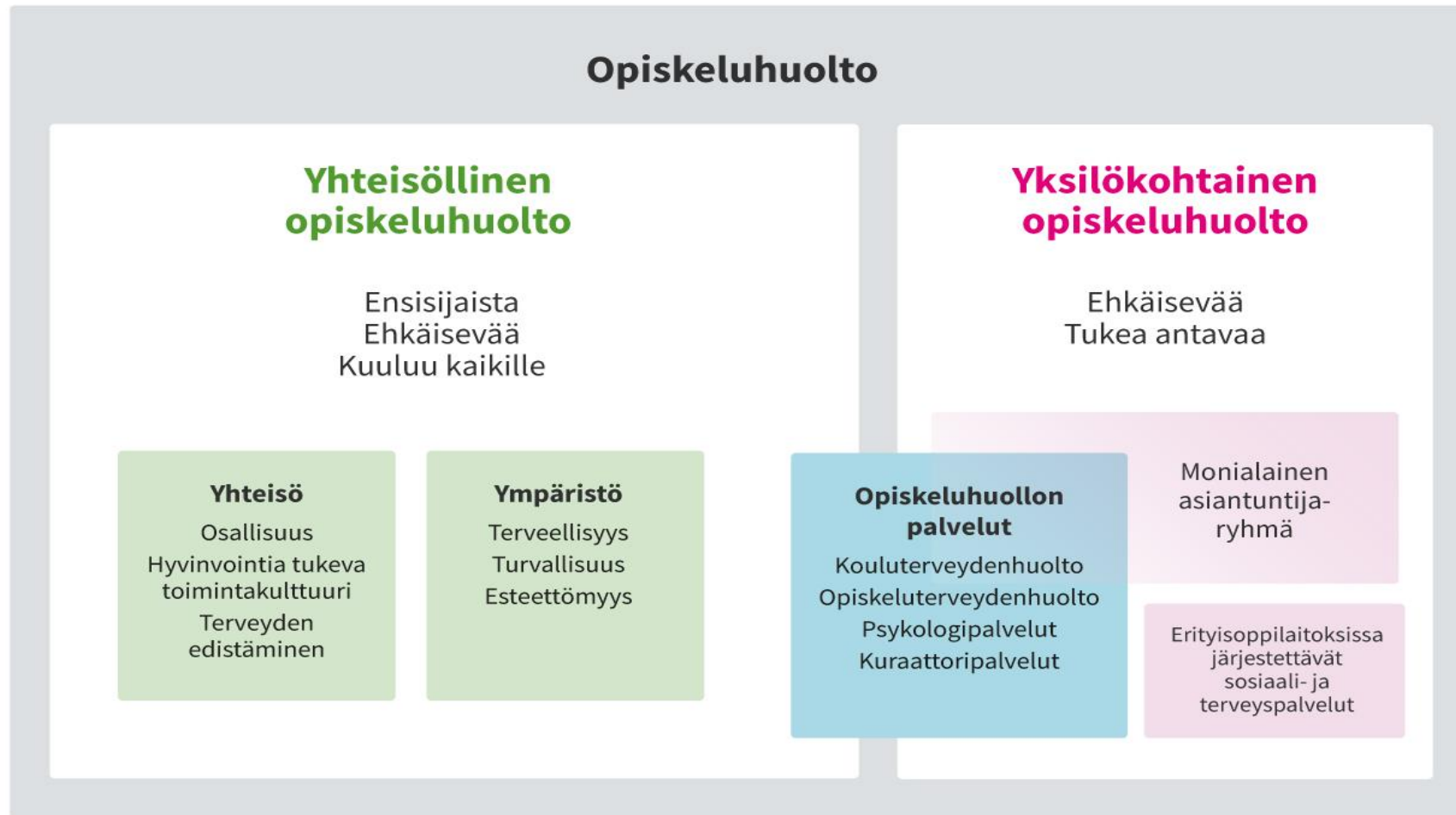

Opiskeluhuoltopalveluista tukea mielenterveyteen

Marke Hietanen-Peltola, LT, ylilääkäri

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

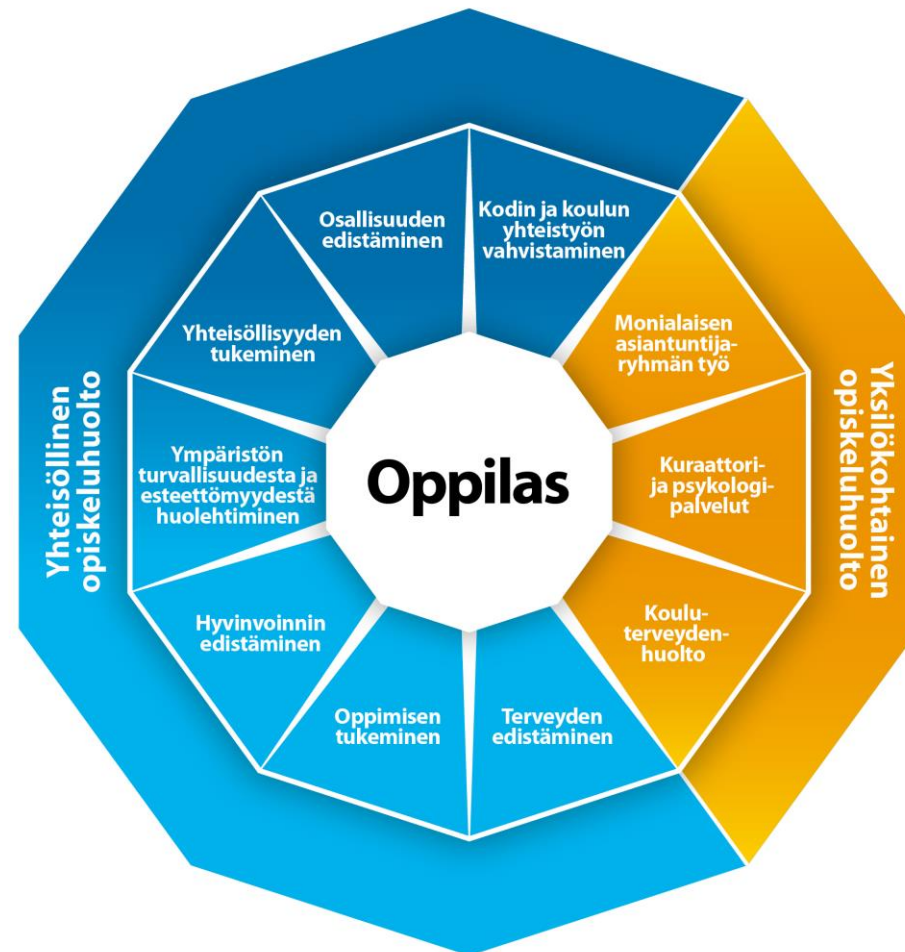
Toimiva opiskeluhuollon kokonaisuus varmistaa mielen hyvinvoinnin

Opiskeluhoolto perusopetuksessa

Opiskeluhoolto koostuu yhteisöllisestä työstä ja yksilökohtaisista palveluista.

Koulun toimintakulttuuri rakentuu ennaltaehkäisevän yhteisöllisen opiskeluhoillon pohjalle.

Mielenterveyden tukeminen on opiskeluhoitopalvelujen tärkein tehtävä!

- Edistetään mielenterveyttä, mm. tukemalla vahvuuksia sekä antamalla psykoedukaatiota ja terveysneuvontaa oman mielenterveyden ylläpitämiseksi
- Tuetaan perheitä ja vanhempia
- Tunnistetaan tuen tarpeita varhaisesti
- Tuetaan lisäkäynnin
- Oppilaan osallisuus ja palvelujen vapaaehtoisuus
- Tehdään yhteistyötä
 - Palvelujen kesken
 - Perheen kanssa
 - Opettajien kanssa
 - Koulun ulkopuolisten toimijoiden ja hoitotahojen kanssa

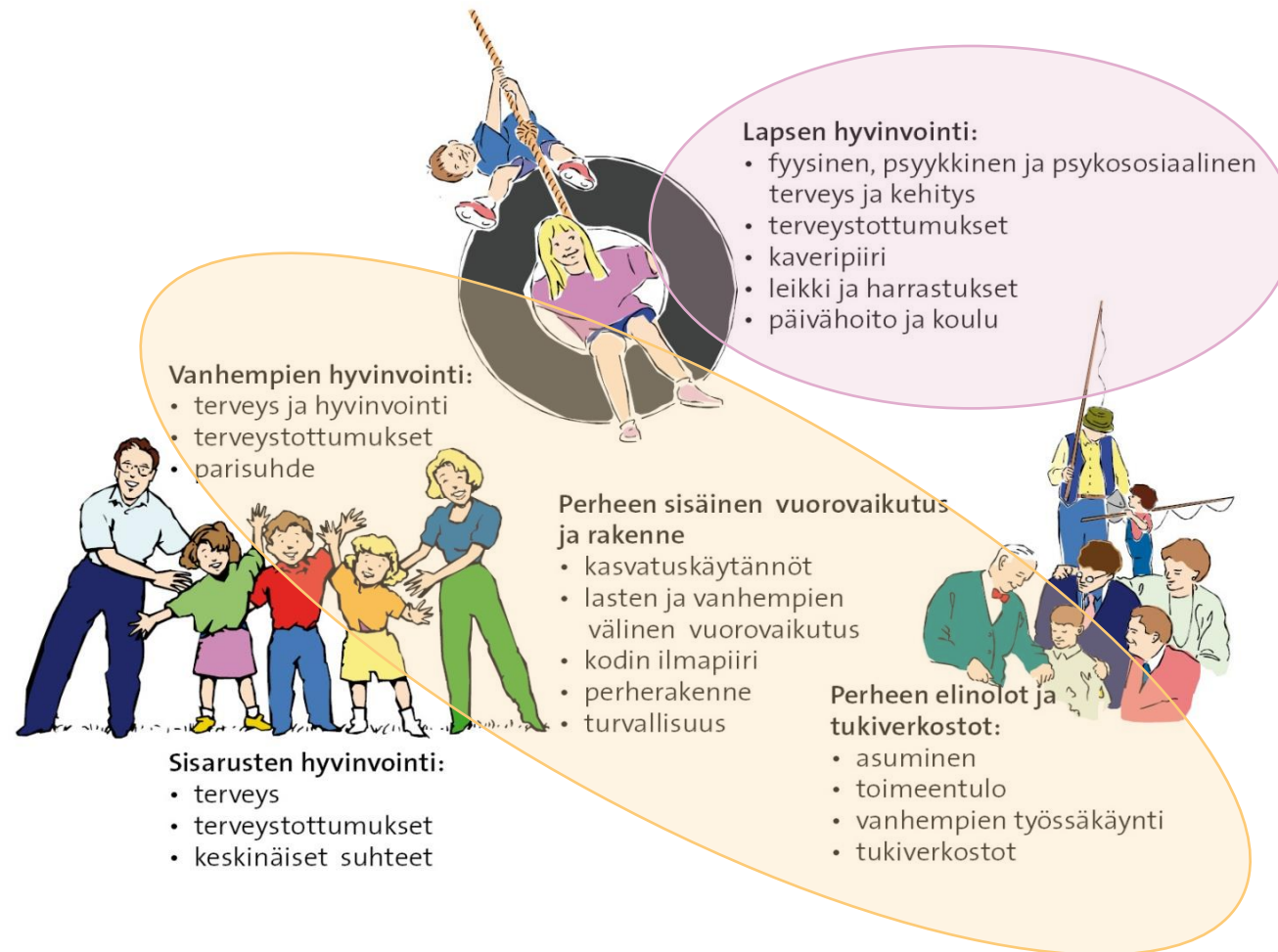
Määräaikaiset terveystarkastukset kouluterveydenhuollossa

Terveystarkastus	1. lk	2.lk	3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk	8. lk	9. lk
Laaja terveystarkastus	x				x			x	
Terveystarkastus	x osa laajaa terv.tark.	x	x	x	x osa laajaa terv.tark.	x	x	x osa laajaa terv.tark.	x
Lääkärintarkastus	x osa laajaa terv.tark.				x osa laajaa terv.tark.			x osa laajaa terv.tark.	
Suun terveystarkastus	x				x			x	

Lähde: STM julkaisu 2009:20

Laajan terveystarkastuksen teemat

Kun herää huoli oppilaan mielenterveydestä

- Ryhdytään asiaa selvittämään opiskeluhoitopalvelujen vastaanotoilla (lisä- ja seurantakäynneillä)
- Keskusteluteemat kuten laajassa terveystarkastuksessa
- Apuna voidaan käyttää erilaisia kyselylomakkeita
 - R-BDI, CDI, GAD-7, Audit, Adsume, SCOFF ym.
- Arvioidaan tilanteen vakavuutta ja sen kulkua seurannan/tukikäyntien aikana
 - lievissä pulmissa usein riittää avuksi
- Huolen kasvaessa tehdään yhteistyötä koululääkärin kanssa
 - Dg ja hoidon tarpeen arvio
- Jatkosuunnitelmat riippuvat paljon alueen palvelujärjestelmästä ja tarjonnasta
 - Aina tarvittaessa opettajayhteistyö
- Lievien (osa keskivaikeista) mielenterveysongelmien hoito on perusterveydenhuollon (sis. Kouluterveydenhuolto) tehtävä

Monialainen asiantuntijaryhmä – hyvä työkalu monialaiseen yhteistyöhön

Lasta, nuorta ja tarvittaessa hänen perhettään tukeva yhteistyöryhmä, johon kuuluu ammattilaisia sekä opiskeluhuoltopalveluista että opetushenkilöstöstä

- Asiantuntijaryhmässä asioista sovitaan yhdessä, oppilaan ja huoltajan toiveita kuunnellen
- Vahvistaa opiskeluhuoltopalvelujen ja opetushenkilöstön yhteistä työtä ja tuo voimaa oppilaan tukemiseen
 - Koulun ulkopuoliset palvelut mukaan → konsultaatiot ja saattaen vaihto
- Ratkaisee tietosuojapulmat asian yhteisessä hoitamisessa
- Ei ole tarkoitettu pedagogisen tuen suunnitteluun, vaikka oppimisen tuen tarvetta ja saatua tukea voidaan sivuta kouluhyvinvoinnin näkökulmista

Muistathan ja
osaathan käyttää
tätä työkalua!

Oppilas- ja
opiskelijahuoltolaki
24§ ja 25§

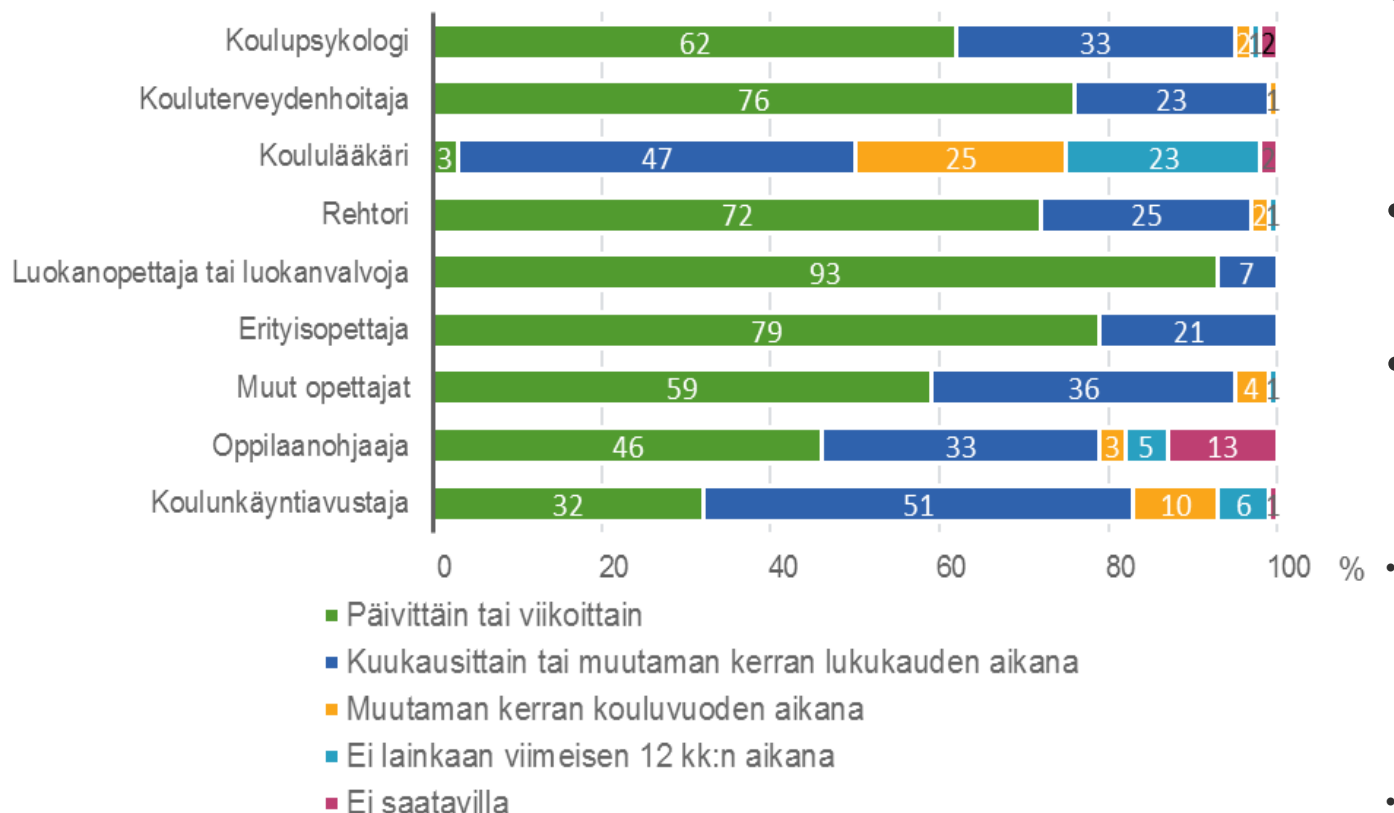
THL seuraa, ohjaa ja kehittää opiskeluhoitopalveluja

Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö perusopetuksessa

	Nykyinen henkilötyövuosi määrä, noin	Mitoitussuositus oppilasmäärä per henkilötyövuosi	Nykyiset oppilasmäärät per henkilötyövuosi
Terveystieteiden ja	1150	600 (STM ja Kuntaliitto 2006)	496 (maakunnittain 342-569)
Lääkäri	175	2100 (STM ja Kuntaliitto 2006)	3306 (maakunnittain 2021-7716)
Kuraattori	750	780 (ei suositusta, HE 67/2013)	n. 800
Psykologi	500	1000 (ei suositusta, HE 67/2013)	n. 1000

Lähteenä TEAviisari kyselyt kouluihin ja perusterveydenhuoltoon sekä Kuraattori ja psykologiselvitykset 2017-2018
541 200 oppilasta (2018)

Perusopetuksen koulukuraattorien monialainen yhteistyö koulun muiden toimijoiden kanssa

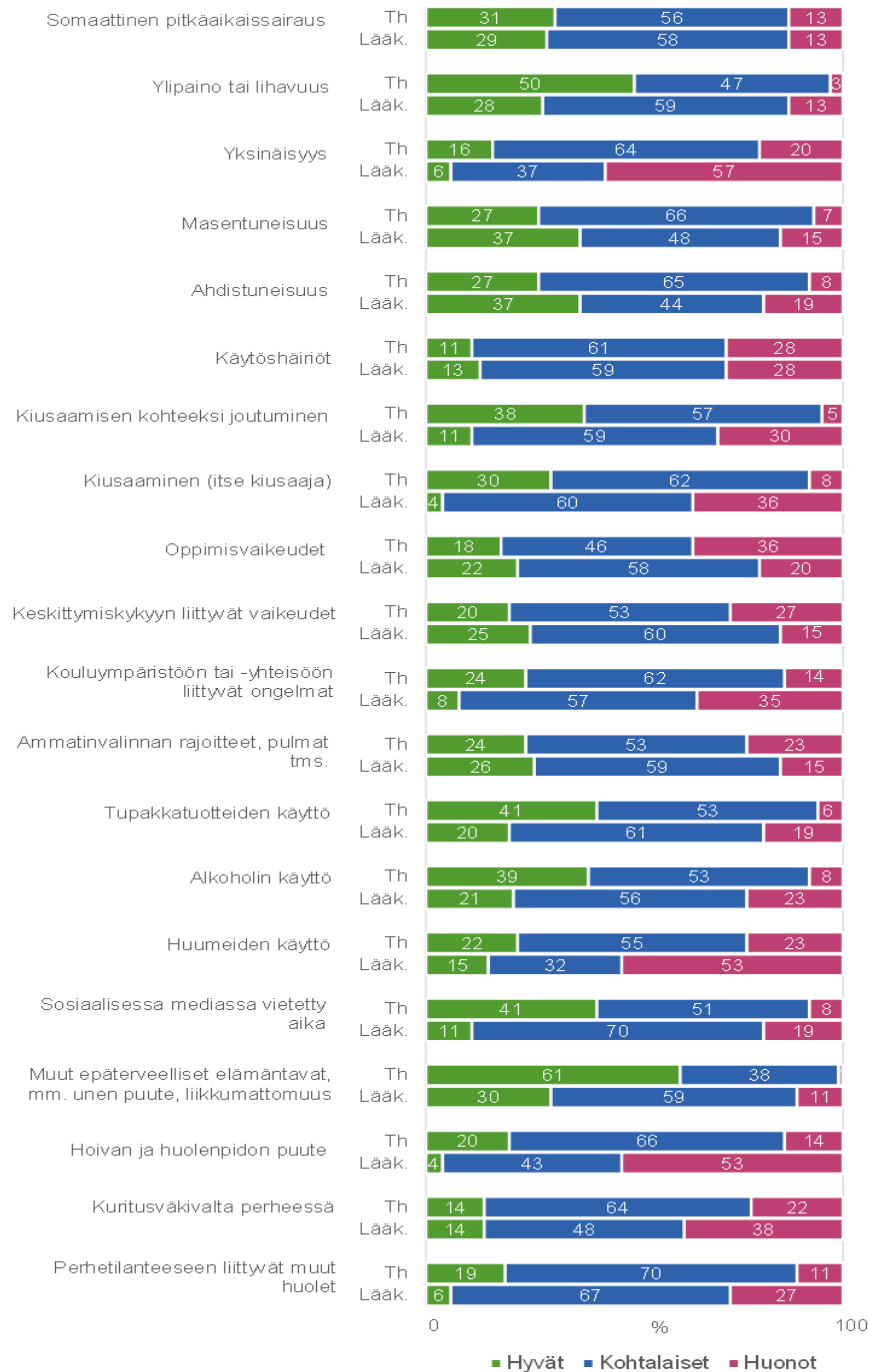

- Kuraattori tekee tiivistä yhteistyötä monien eri ammattilaisten kanssa koululla – paitsi koululääkäriin
- Opettajayhteistyö on tosi tiivistä. 93 %:lla päivittäin tai viikoittain
- Yli neljännes ei ollut tehnyt koululääkäriin kanssa lainkaan yhteistyötä viimeisen vuoden aikana

Lähde: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Laitinen K. Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita – tuloksia perusopetuksen opiskeluhoollon seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-271-0>

- Katso myös: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Laitinen K. ”Meillä ei toistaiseksi ole järjestetty tätä lain vaatimalla tavalla.” – opiskeluhoollon seurannan tuloksia kuraattorityöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-448-6>

Auttamismahdollisuudet kouluterveydenhoitajilla ja lääkäreillä

- Auttamismahdollisuuksia ei aina koeta hyväksi
- Ammattiryhmien välillä on eroja
- Tuen tarpeen syy vaikuttaa paljon kokemukseen auttamismahdollisuuksista

- Lähde: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M. Tuen järjestäminen ja yhteistyö kouluterveydenhuollossa – työn edellytyksissä kehitettävää. Tutkimuksesta tiiviisti 27, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-376-2>
- Katso myös: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Merikukka M. Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset – sisällöt yksilöllisiä, järjestämistavat vaihtelevat. Tutkimuksesta tiiviisti 26, 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-375-5>

	Mediaani	Kvartiiliväli*
	%	%
Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön kokonaisuus (ml. opiskeluhoitoryhmässä tehtävä työ sekä luokkien ja oppilasryhmien kanssa työskentely)	20	10–25
Opiskeluhoollon muu kehittäminen (ml. suunnitelmien valmisteluun liittyvä työ)	5	5–10
Työskentely yksittäisen oppilaan asiassa (asiakastyö)	60	50–70
Oman työn ja ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen (ml. työnohjaus ja koulutukseen osallistuminen)	5	5–10
Opiskeluhoitotyön paikallinen ja alueellinen kehittäminen (ml. kokoukset, työryhmät ja sidosryhmäyhteistyö)	5	5–10

*Väliin jää puolet arvoista.

Perusopetuksen koulupsykologin työajan jakautuminen eri työtehtäviin

- Psykologien työnkuviissa on paljon vaihtelua
- Yhteisöllisen työn osuus on hyvin pieni, neljänneksellä alle 10 % työajasta
- Oppilaskohtaisen työn osuus on hyvin suuri, neljänneksellä yli 70 % työajasta
- Lähde: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Laitinen K. Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita – tuloksia perusopetuksen opiskeluhoollon seurannasta 2018. Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-271-0>
- Katso myös: Hietanen-Peltola M, Vaara S, Laitinen K. ”Yksi psykologi ei voi tehdä kolmen psykologin työtä.” – opiskeluhoollon seurannan tuloksia psykologityöstä toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-447-9>

Kehittämistä riittää...

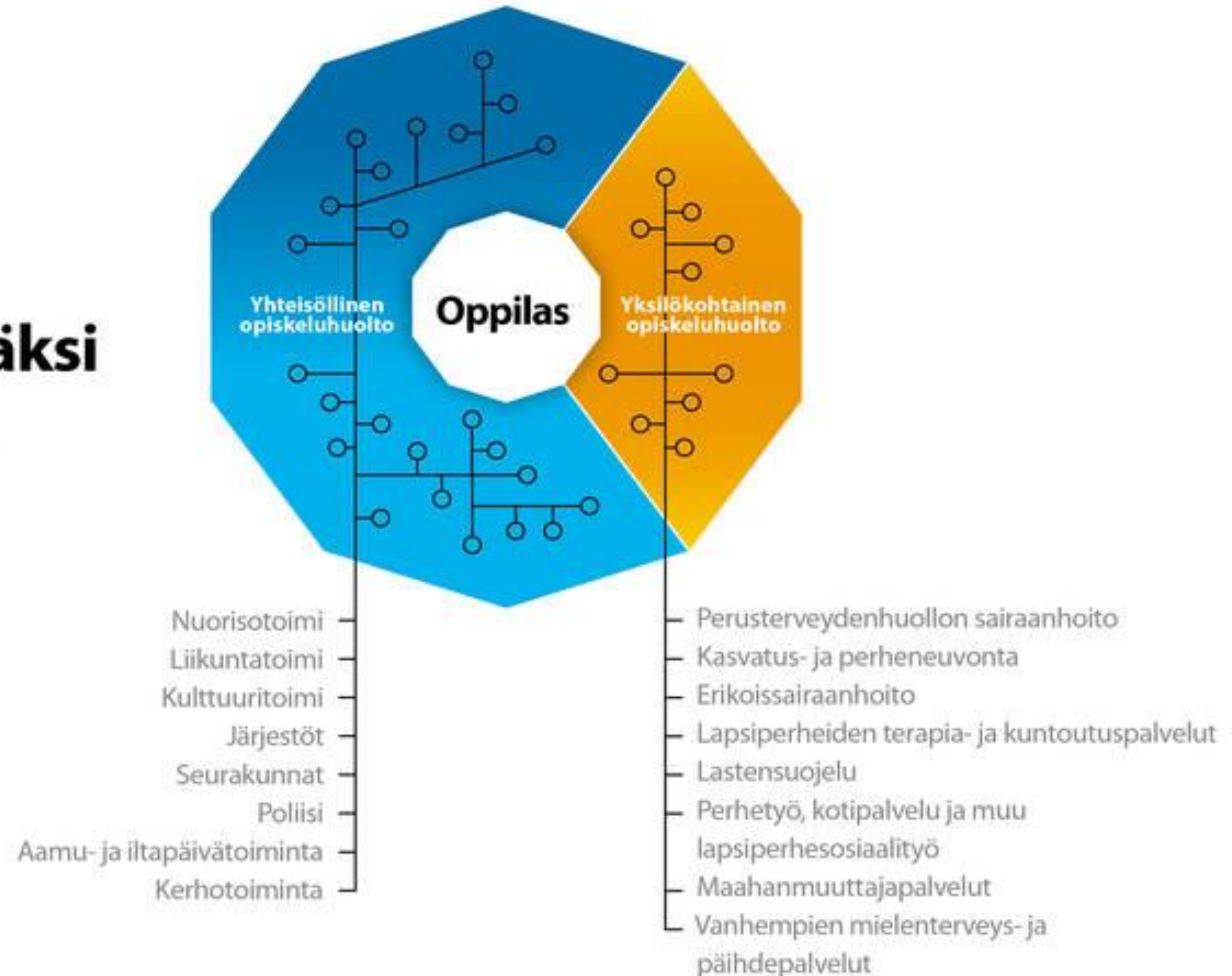
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon potentiaalia ei ole ymmärretty ja hyödynnetty riittävästi – tärkein toimijajoukko tässä ovat opettajat
- Yksilökohtaisen opiskeluhuollon yhteistyö ei aina suju
 - ei aina eri palvelujen välilläkään, mutta myös opettajayhteistyössä on kehitettävää
 - joskus tietosuojasta ja oppilaiden oikeuksista ei välitetä tai sitten tietosuojasta tehdään keinotekoisesti yhteistyön este
 - koulujen toimintakulttuurit vaihtelevat liian paljon
- Henkilöstöresurssit ovat vaihtelevat ja puutteelliset
 - Suurin puute koululääkäreistä ja psykologeista
- Ammattilaisten mielenterveystyön osaaminen vaihtelee
 - Koulutustaustat vaihtelevat kuraattoreilla
 - Kokemus, työkäytännöt ja menetelmäosaaminen vaihtelee
- Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen kanssa ei toimi – syitä on monia
- On epäselvää, mikä on opiskeluhoitopalvelujen rooli mielenterveysongelmien hoidossa – nyt lakisääteisissä tehtävissä on vain ehkäisevä työ

Opiskeluhuolto tarvitsee tuekseen muita palveluja - ja toisinpäin

Yhteistyötä oppilaan hyväksi

Yhteisölliseen työhön osallistuvat useat eri toimijat.

Oppilaan tukiverkko muodostuu eri toimijoiden saumattomasta yhteistyöstä.

Tulevaisuuden näkymiä

- Kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen maakunnille edistäisi palvelujen keskinäistä yhteistyötä, hoitoketjuajattelua sekä palvelujen johtamista kokonaisuutena ja niiden tasalaatuisuutta
 - Vaatii tiiviin yhteistyön opettajien kanssa edelleen
- Tulevaisuuden sote-keskus ohjelma ja uusi mielenterveysstrategia tuo mielenterveysongelmien hoidolliset interventiot (esim. IPC ja Cool Kids) kouluihin ja oppilaitoksiin opiskeluhuoltopalveluihin
 - Kaikki maakunnat mukana, Koordinaatio tapahtuu ERVA-alueittain
 - Esim. Turussa hyvä malli psykiatristen sairaanhoitajien toteuttamasta interventiosta, joka vähentänyt merkittävästi lähetteitä erikoissairaanhoidon
- Lasten- ja nuorten perustason mielenterveyspalvelut ovat murroksessa, epäselvää kenen tulisi hoitaa perustasolla
 - Opiskeluhuollon? Terveyskeskuksen? PENEn?
 - Ratkaisuja ja siihen liittyvää resurssin tarkastelua tarvittaisiin

Mistä on hyvinvoivat lapset ja nuoret tehty?

- Hyvistä vuorovaikutussuhteista vanhempiin
- Ennakoivasta tuesta, silloin kun perheessä tai vanhemmilla on vaikeuksia
- Ystävistä, toimivista sosiaalisista suhteista
- Kykyjä vastaavasta opetuksesta ja riittävästä tuesta
- Hyvinvoivasta ja vahvistavasta kouluyhteisöstä
- Varhaisesta ja yksilöllisestä tuesta tarvittaessa (sekä lapselle että vanhemmille)

”

Kiitos!